

Vajaduse korral

Maire Raadik

„Kas päevaraha makstakse *lähetuse puhul* või *lähetuse korral*?“ küsib kolleeg. „Miks peab *vajadusel* asemel ütlema *vajaduse korral*?“ nuri-seb üks ja teine toimetaja.

Sõnade *puhul* ja *korral* vahet on selgitanud Henn Saari 1989. aastal ajakirja Nõukogude Õigus kirjutises „Kui filoloogil on sõnaõigust“. *Puhul* on seesama mis vene *no слышаю, no nobody*, soome *johdosta*, näiteks võib kedagi millegi puhul õnnitleda, mõne sündmuse puhul võib rakette lasta ja nii edasi. Seevastu *millegi korral* tähendab ühemõtteliselt 'juhul, kui see miski ilmneb'. Lähetus võib ka muidugi olla puhk, mis väärrib õnnitlust, kuid päevaraha maksmine ja muud asjaõiendused võetakse ette vaid juhul, kui lähetus teostub. Seda tingimust sobibki väljendama *korral-sõna: lähetuse korral* makstakse päevaraha.

Korral-tarindiga võrdväärne on *kui*-lause: *soovi korral lisa soola* = kui soovid, lisa soola; *vajaduse korral keeda veel pool tundi* = kui (on) vaja, keeda veel pool tundi; *haigestumise korral mine arsti juurde* = kui haigestud, mine arsti juurde.

Teine küsimus on kaassõnaühendi ehk *korral*-tarindi ja alalütleva käände vahekord. Toimetajad teavad, et *korral-sõna* kiputakse tingimusväljenditest asjatult ära jätma, näiteks ei öelda enam *vajaduse, tarviduse, võimaluse, sobivuse korral*, vaid lühemalt *vajadusel, tarvidusel, võimalusel, sobivusel*. Muutus pole uus, 1976. aastal on Ester Kindlam ajakirja Nõukogude Eesti Tervishoid artiklis „Sõltumissuhetest sõnade vahel“ tõdenud, et on moodi läinud öelda *vajadusel määrab arst täiendavaid uuringuid*, ning õpetanud: „Korrektne kirjakeel tunnustab ainult väljendit *vajaduse korral*.“

Tõsi, kaassõnaühend on siin üldiselt täpsem kui alalütlev kääne, kuid mõnes levinud väljendis pole siiski tegelikult vahet, kumba moodi öelda: *vajadusel/võimalusel määrab lisauuringud* ütleb meile

ju üldjoones sama mis *vajaduse/võimaluse korral määrä lisauuringud* või *kui vaja/võimalik, määrä lisauuringud*. Teine lugu on *mine*-teonimedega, nende puhul saab alalütlevaga väljendada aega, kaassõnaühendiga tingimust. Võrdleme: *määrus jõustub selle avaldamisel* (st jõustub avaldamise hetkel, jõustub siis, kui avaldatakse) ja *määrus jõustub selle avaldamise korral* (st jõustub juhul, kui avaldatakse). Kuid pole jälle erilist vahet, kas minna arsti juurde *haigestumisel* või *haigestumise korral*.

Neile, kes nõudlikumat teksti toimetavad, soovitaksin siiski *korral*-sõna elushoidmiseks ta puuduvasse kohta vahele pista. Ei ole suur tüli ega kahjusta kuigivõrd ka autori isikupära.

Postimees 19. I 2019